

ПУБЛІКАЦІЯ МАТЕРІАЛІВ

УДК 902.03”2016/2018”(477.83-21Винники):903.3”634.3”

**РОЗКОПКИ ПОСЕЛЕННЯ КУЛЬТУРИ ЛІЙЧАСТОГО ПОСУДУ
ВИННИКИ-ЛИСІВКА У 2016–2018 РОКАХ**

Андрій ГАВІНСЬКИЙ

*Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України,
відділ археології
вул. Винниченка, 24, Львів, Україна, 79008,
e-mail: andrham@ukr.net*

Наталія БІЛАС

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра археології та спеціальних галузей історичної науки,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: nbilas@meta.ua*

Малгожата РИБІЦЬКА

*Жешувський університет,
Інститут археології
вул. Монюшка, 10, Жешув, Польща, 35–015
e-mail: mrybicka@ur.edu.pl*

На великій території, яку займала культура лійчастого посуду (КЛП), важливе місце займало її південно-східне пограниччя, у сусідстві з трипільською культурою (ТК). Із появою нових даних постала потреба у перегляді низки теоретичних основ стосовно КЛП на її південно-східному кордоні, зокрема, проблем хронології та контактів. Важливою ланкою в пошуках відповідей на ці питання є околиці м. Винники поблизу Львова, де на горах Жупан та Лисівка локалізовані відповідно поселення ТК і КЛП, які вивчав М. Пелещишин. Метою статті є публікація попередніх результатів досліджень поселення КЛП Винники-Лисівка у 2016–2018 рр. Підсумком робіт стало відкриття наземної житлової споруди, від якої залишилися дві спалені глиняні стіни з відбитками пруття, а також стовпові ями. Аналогії до таких об'єктів відомі в Грудку-над-Бугом, Зимному, Лежниці (на Волині) та Рудниках і Которинах (на Прикарпатті). В середині та навколо споруди знайдено незначну кількість рухомого матеріалу. В одному зі скупчень обмазки виявлено кістку, з якої отримано дату – Poz-84778

4370±35 ВР, що при ймовірності 95,4 % дає показник 3090–2906 ВС. Такому пізньому етапу відповідають деякі риси стилістики здобутої кераміки (гудзки на вухах черпаків, пружки у вигляді півмісяця), хоча більшість із них, як форми посуду, так і орнамент, мають досить широку хронологію, властиву для південно-східної групи КЛП. Хронологічно пізніми є й імпорти трипільської кераміки, зокрема фрагменти сферичних мисок, які разом із тим, не відповідають групі Гордінешті, поселення якої є на сусідній горі Жупан. Попередньо дату поселення Винники-Лисівка можна зіставити з другою фазою пам'ятки Зимне, що становить найпізніший прояв КЛП на території Західної України.

Ключові слова: культура лійчастого посуду, трипільська культура, контакти, імпорти, житло, обмазка.

Серед великої території, яку заселяли племена культури лійчастого посуду (КЛП), важливе місце займає її південно-східне пограниччя у сусідстві з трипільською культурою (ТК). В останні роки значно активізувалися дослідження цих культур, зокрема, на лесах Жешувсько-Перемишльської височини [Król, Rogoziński, Rybicka 2014; Rybicka, Król, Rogoziński, 2014; Mazurek, Okoński, Rybicka, 2013; Rogoziński, 2014; Rybicka, 2016] та на Волині [Diaczenko, Król, Kurylenko i in., 2016]. Із появою нових даних постала потреба у верифікації низки теоретичних підоснов щодо історії племен КЛП на її південно-східному кордоні, зокрема, проблем хронології та контактів із ТК. Важливою ланкою у їх розв'язанні є околиці м. Винники поблизу Львова, де на горах Жупан та Лисівка локалізовані поселення ТК і КЛП відповідно. Свого часу М. Пелецишин писав про особливості взаємодій цих культур у Винниках [Пелецишин, 1998, с. 191], які знаходяться досить далеко від межі з трипільською культурою.

Нові дослідження цих пам'яток ініційовано 2016 р.¹ У цій статті подаємо результати розкопок на поселенні Винники-Лисівка 2016–2018 рр.

Історія вивчення пам'ятки розпочалася 1959 р. і пов'язана з її першовідкривачем Б. Возницьким. У цьому ж році її додатково обстежив

---

¹ Спільна експедиція Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України (А. Гавінський), Інституту археології НАН України (О. Дяченко, В. Паньковський; 2016 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка, Історико-краєзнавчого музею у м. Винники (Н. Білас) та Інституту археології Жешувського університету (М. Рибіцька). Дослідження реалізовані в межах гранту “Між Заходом та Сходом. Динаміка суспільно-поселенських змін від Східних Карпат до Наддніпрянської височини в IV – початку III тисячоліття до н. е.”, керівником якого була М. Рибіцька.

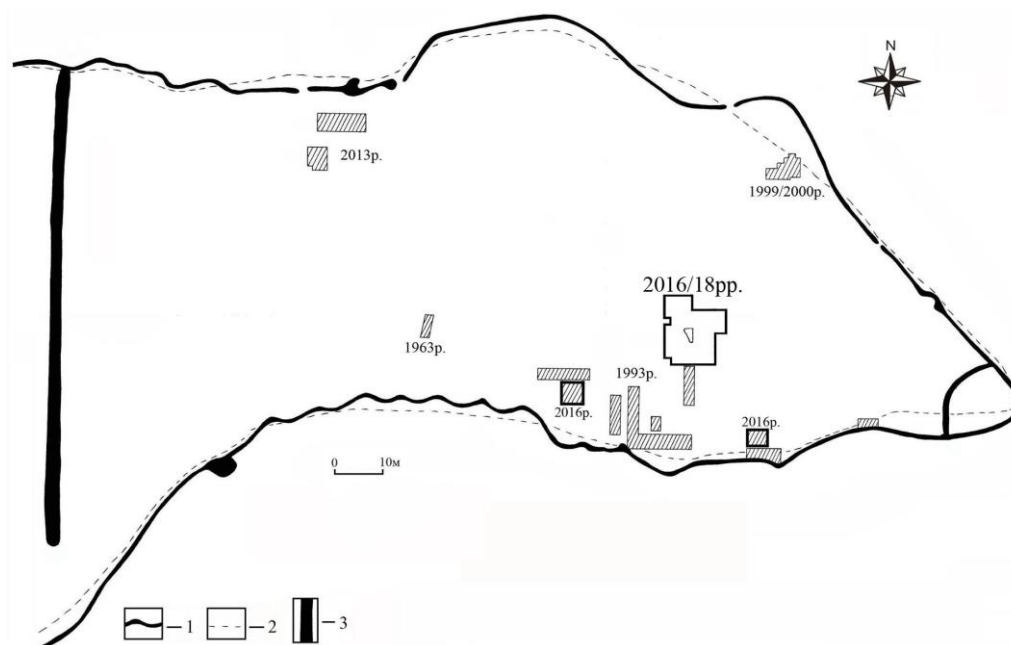

Рис. 1. Винники-Лисівка. Зведений план розкопів: 1 – сліди військових траншей; 2 – контури площини гори; 3 – рів.

І. Свешніков. Перші розкопки тут провів М. Пелешишин 1963 р. На Лисівці, в різних місцях, він заклав кілька траншей, загальною площею 100 м² [Пелешишин, 1963, с 1; 1994, с. 10–15]. У результаті досліджень не зафіксовано об'єктів, а знайдений матеріал представлений незначною кількістю уламків кераміки та окремими виробами з кременю [Гавінський, 2013]. Наступне вивчення пам'ятки відбулося аж через 30 років². У 1993 р. М. Пелешишин знову повернувся до Лисівки. У кількох розкопах, закладених на південному краю гори, загальною площею 90 м²,

² Очевидно, Лисівка не особливо зацікавила М. Пелешишина, адже в цей час молодий дослідник активно проводив розкопки на таких відомих волинських поселеннях, як Зимне (1960–1964 рр.) та Лежниця (1962 р.), на яких зафіксована значна кількість різного типу об'єктів, віднайдені цілі форми посуду, виявлені тисячі різних виробів та знарядь праці. На цьому фоні поселення у Винниках виглядало досить скромно. Після захисту кандидатської дисертації (1967 р.) М. Пелешишин провів масштабні дослідження трипільських пам'яток Волині (Голишів, Листвин, Костянець, Хорів та ін.). І тільки наприкінці 1980-х років він повернувся до Винник, де вивчав пізньотрипільське поселення на горі Жупан. Очевидно, в контексті вивчення міжкультурних взаємозв'язків, учений знову розпочав розкопки Лисівки у 1993 р.

вдалося натрапити на три об'єкти – скупчення глиняної обмазки, два з яких учений потрактував як залишки жител, а інше – як черинь вогнища [Пелешишин, 1994, с. 13]. У 1999–2000 рр. дослідження продовжив П. Довгань за участі В. Коноплі і Т. Миляна (рис. 1). У північній частині пам'ятки зафіксовано певну конфігурацію з каміння, що дало підставу авторам зробити припущення про наявність поховальної споруди типу мегаліту [Довгань, Милян, Конопля, 2008].

Дослідження 2016–2018 рр. У 2016 р. на пам'ятці Винники-Лисівка закладено три розкопи, загальною площею 130 м². Два з них безпосередньо прив'язані до розкопів М. Пелешишина, на південному краю гори, де фіксувалися окремі скупчення глиняної обмазки. Тут простежено потужний культурний шар, товщиною 0,7–0,9 м, насичений значною кількістю дрібних уламків кераміки та обмазки, який мав помітний нахил до південного схилу і, ймовірно, утворився внаслідок зсувних процесів. Під цим шаром, нерівномірним горизонтом залягали плитки каміння пісковіку, які вистеляли піщану основу гори. Поміж камінням простежувалися запливи ґрунту та археологічні знахідки.

Вагоміші результати здобуто в розкопі 3, який закладений ближче центральної частини гори, розмірами 14×5 м. На глибині 0,3–0,4 м зафіксовано скупчення глиняної обмазки, площею близько 25 м² (рис. 2). Шматки обмазки незначних розмірів (5–10 см), охристого кольору, часто крихкі при дотику. Рідше трапляються й ошлаковані фрагменти, що утворилися внаслідок сильної дії вогню. На підставі відбитків на обмазці можна припустити, що це була стіна з горизонтально переплетеним товстим пруттям, діаметром близько 10 см, яке трималося на вертикальних стовпах, сліди яких зафіксовано в розкопі.

Вивчення ділянки навколо цього об'єкта продовжено у 2017 р. Основний розкоп, розмірами 17×8 м, закладений із західної його сторони. У північній частині досліджуваної ділянки зафіксовано ще одне аналогічне румовище, розмірами 5×2 м (рис. 2). Це було скупчення обмазки, окремі шматки якої залягали суцільно в ряд зі слідами від дерев'яних паликів, які фіксувалися назовні, і паралельними рядами, що зорієнтовані у напрямі південний захід–північний схід. Слідів від стовпів не виявлено.

Очевидно, ці глиняні стіни є залишками однієї споруди, які після пожежі розпались назовні. Відстань між ними становить 4–7 м. Довжину об'єкта встановити важко, адже стовпові ями, вкопані поміж камінням, фіксувалися складно. Тут простежені численні природні запливи та нівеляції первісного горизонту кореневою системою правічних дерев. Проте, за аналогіями, можемо припустити, що такі житлові споруди були

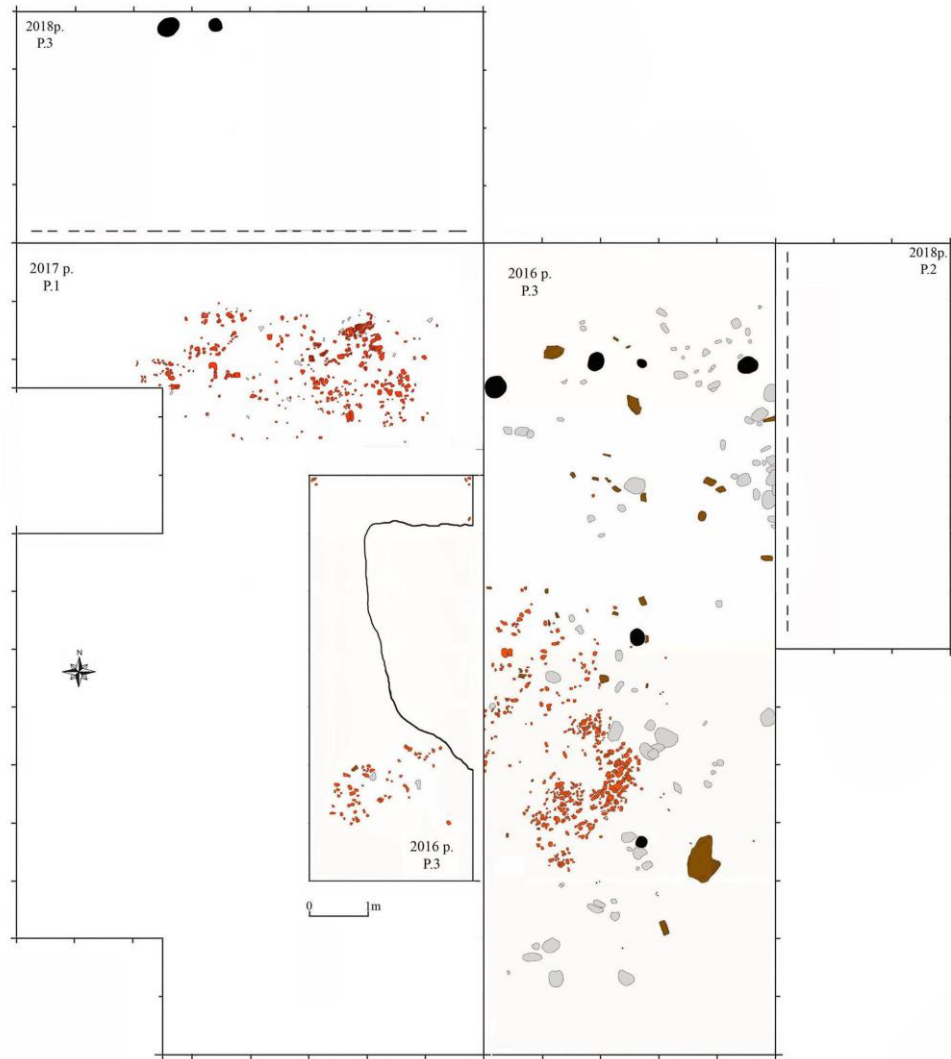

Рис. 2. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. План розкопів.

прямокутної форми, площею 20–30 м². Подібні завали перепалених глиняних стін відомі в Грудку [Kowalczyk, 1956, s. 22, 24; Guminiński, 1989, s. 33–35], Зимному [Пелешишин, 2004, с. 52–54], Лежниці [Пелешишин, 1966, с. 146–147] на Волині та в Рудниках на Прикарпатті [Конопля, Гавінський, 2013, с. 37], а в Которинах на Дністрі чітко зафіксовано сліди стовпових конструкцій [Hawinskyj, Pasterkiewicz, Rybicka, 2013, рис. 25–26].

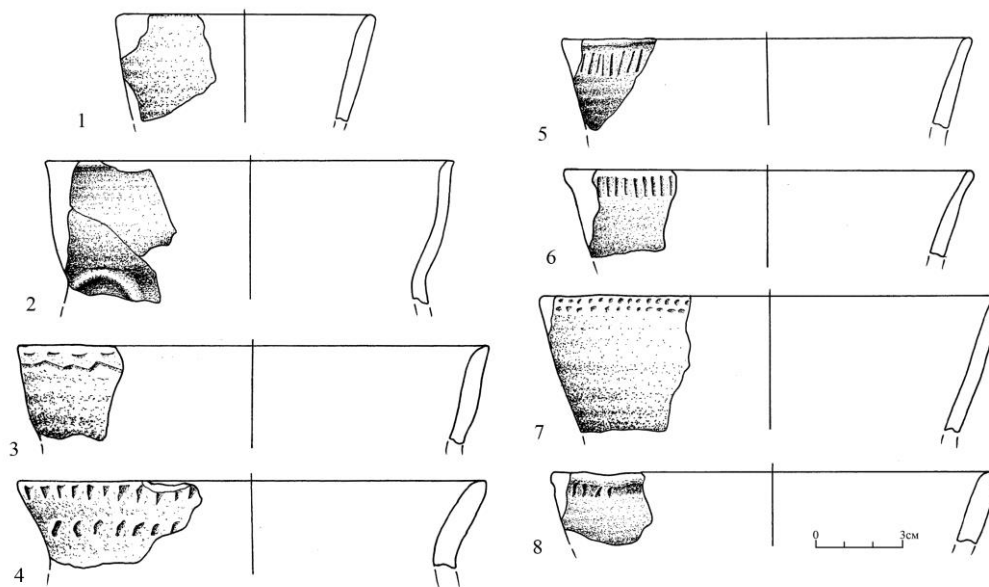

Рис. 3. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Лійчасті горщики.

У польовому сезоні 2018 р. на Лисівці збільшено загальну площу розкопу ще на 60 м², але об'єктів не виявлено.

Кераміка. У результаті досліджень виявлено понад дві тисячі знахідок. Переважно це кераміка, менше виробів з кременю та каменю.

Посуд виготовлений у традиційній для КЛП техніці з додаванням до керамічного тіста фракцій мікрочасток шамоту та піску. Поверхня стінок буває заглаженою, маркою на дотик, шорсткою і лощеною. Колір темно-коричневий, чорний, сірий та охристий. Товщина стінок – 0,7–0,9 мм.

Серед типів посуду найбільш чисельно представлені класичні лійчасті горщики, з діаметрами вінець 10–30 см (рис. 3). Окремі з них досить високі і займають 1/3 висоти виробу. Частина з них орнаментована стандартними мотивами: штампи прямокутного стовпчика, півокруглий сегмент, трикутник, ламана лінія-зигзаг, відбитки шнура. Дуже рідко прикрашався край вінець – у вигляді косих насічок. Також на плечиках горщиків трапляється пластична декорація у вигляді розтягнутої літери “л”. На деяких посудинах у місці шийки формувалися вушка гостроколінчастої чи півокруглої форми.

Друге місце за кількістю займають горщики з низькими, розхиленими назовні вінцями, під якими сформований один або два пружки (рис. 4). Як правило, такі посудини орнаментовані, прикрашався пружок, рідше край вінець. Це чіткі масивні штампи (так звані пальцеві

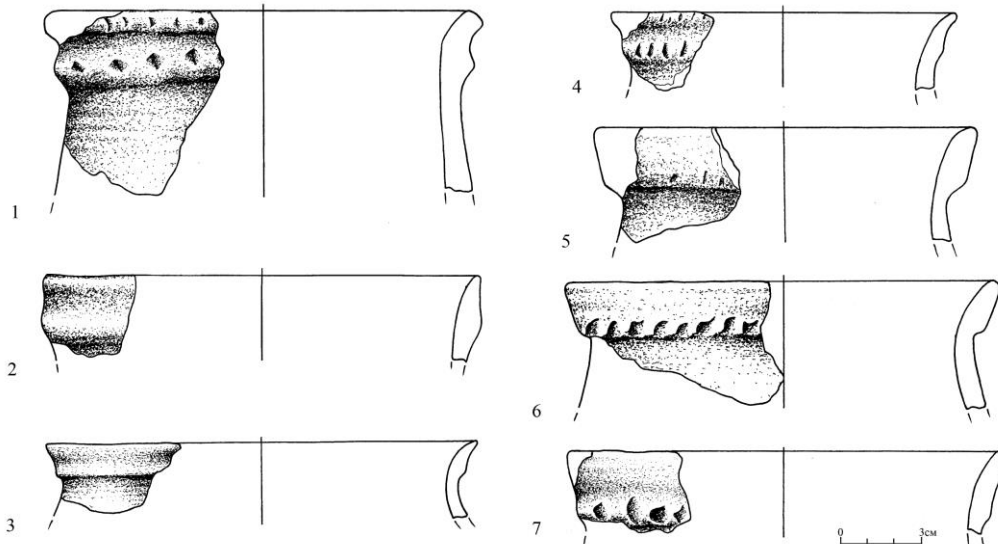

Рис. 4. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Лійчасті горщики.

защипи), сегменти півокруглої форми різної орієнтації, ромби. Діаметри вінець – 10–30 см.

Інші типи посуду представлені окремими екземплярами. Вази відзначаються розхиленими вінцями (діаметрами 20 см) та високою шийкою, яка переходить у помірно опуклі стінки тулуба, що в діаметрі майже на одному рівні з вінцями (рис. 7, 4, 5).

У колекції знахідок нараховано близько 20 фляг (рис. 5), що є досить високим показником порівняно зі збірками з інших поселень. Вони мають сильно розхилені, аж вивернуті назовні вінця, діаметрами 4–8 см. Характерною їхньою ознакою є широкий комірець на шийці виробу (рис. 15, 1–4; 17, 9).

Типовими для КЛП є черпаки (рис. 6). Це невеликі за розмірами посудинки, діаметрами вінець 5–10 см, з високою петлеподібною ручкою, яка у верхній частині має витягнуті краї у вигляді пелюсток. Інколи такі ручки орнаментовані зигзагом, а додатково – ще й пружками. Цікавою в цьому плані є мініатюрна ручка, в якій замість пелюсток сформовані “ріжки”, що можливо є імітацією голівки баранчика, які трапляються на поселеннях КЛП.

Таку високу, але масивнішу, ручку могли мати й дзбани (рис. 7, 1), які за формою ближчі до лійчастих горщиків, щоправда вони більш

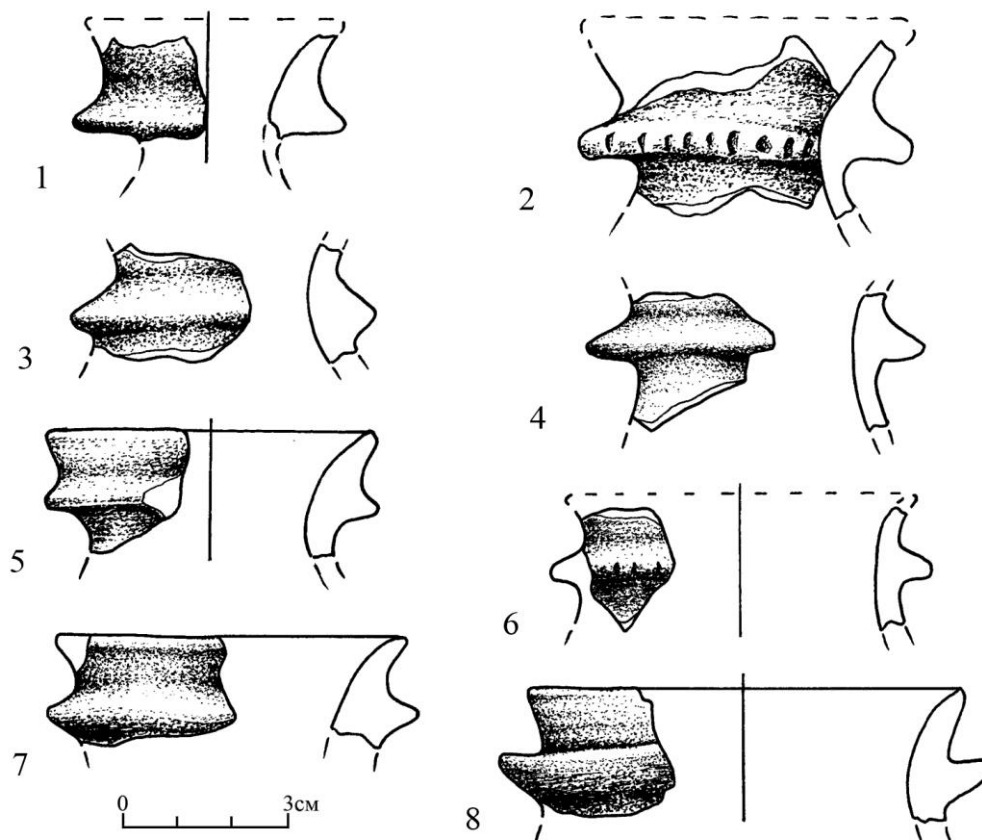

Рис. 5. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Фляги.

приземкуваті. Поверх ручки або корпусу наносився орнамент, як правило, драбинка.

Виявлено верхні частини двох друшляків конічної форми, з масивними вушками у верхній частині, діаметрами вінець 17 та 22 см (рис. 7, 2, 3). Край одного з них прикрашений насічками. У таких посудинах дно має наскрізні отвори.

Незначним відсотком представлені миски (рис. 8). Вони різні за формою: конічні, сферичні з відхиленими назовні вінцями, та сферичні з високими лійчастими вінцями, діаметрами 10–16 см. Сюди можна зарахувати й мініатюрну модельку півокруглої форми, діаметром вінець 5 см (рис. 8, 5).

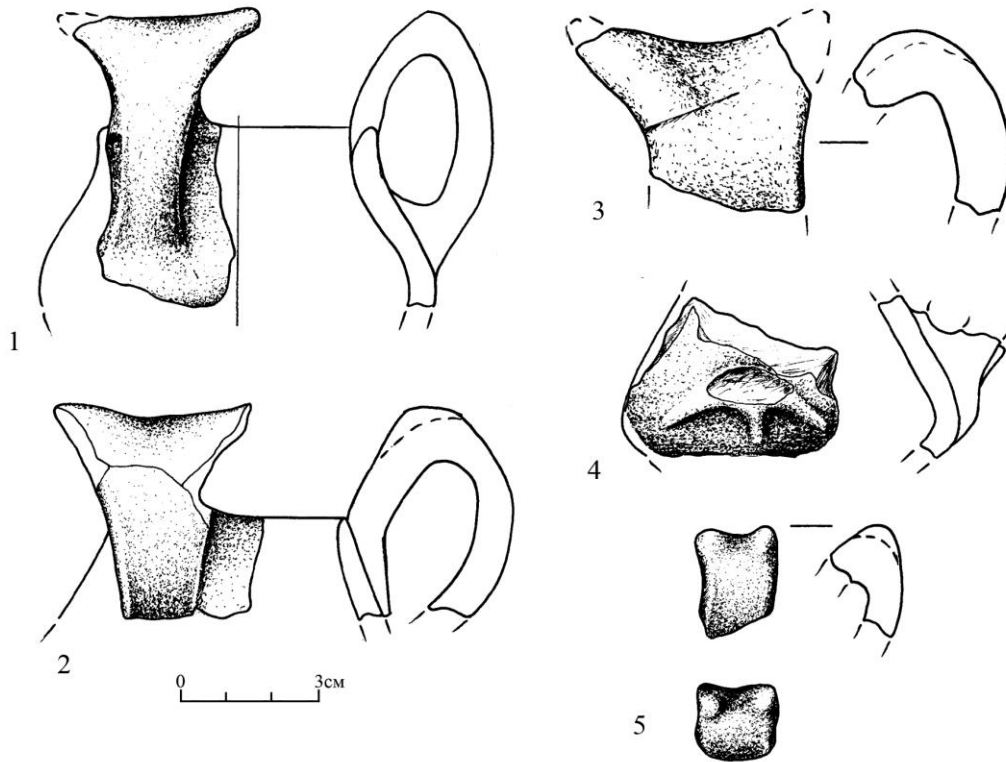

Рис. 6. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Черпаки.

До предметів прядіння і ткацтва належать пряслиця (12 екземплярів). У профілі вони конічні, біконічні та опуклі з увігнутою основою, діаметрами 4–6,5 см (рис. 10, 1–4).

Вироби з кременю. Під час розкопок на поселенні виявлено майже 400 знахідок із кременю. Половину від цієї кількості становлять відходи виробництва, а решта – знаряддя праці (рис. 10, 5–12). Таке співвідношення може свідчити про те, що вироби на поселення приносили вже у готовому вигляді. Про нестачу сировини часто свідчать аморфні нуклеуси, реутилізовані знаряддя більших розмірів та пошкоджені сокири. Усі предмети виготовлені з місцевого волинського і подільського кременю туронського походження темно-сірого та чорного кольорів. Асортимент виробів невеликий, виділяються ножі на пластинах, скребки, ретушовані відщепи та сокири. До предметів зброї та мисливства можна віднести кілька наконечників стріл трикутної форми. Серед колекції вирізняються два відщепи та один скол від сокири із

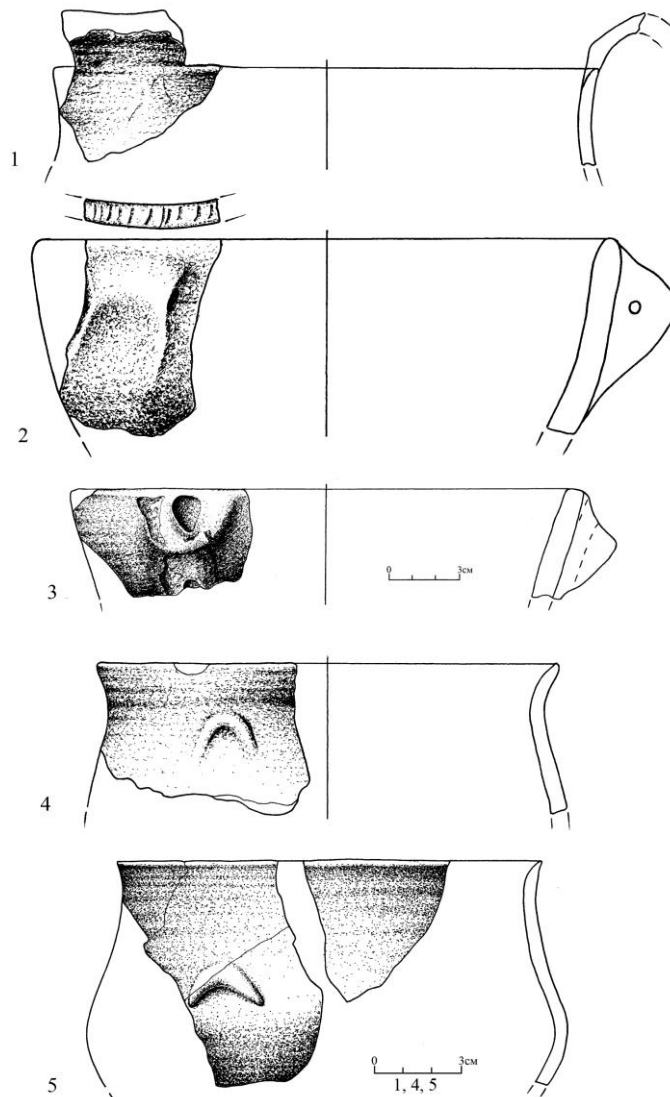

Рис. 7. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Фрагменти посуду: 1 – дзбан; 2, 3 – друшляки; 4, 5 – вази.

свенцеховського кременю, поклади якого залягають за 200 км на захід, що вказує на внутрішні взаємодії в КЛП.

До виробів з інших матеріалів належить уламок шліфувального каменю, прямокутного в перетині, розмірами 6,5×7 см, від якого збереглися

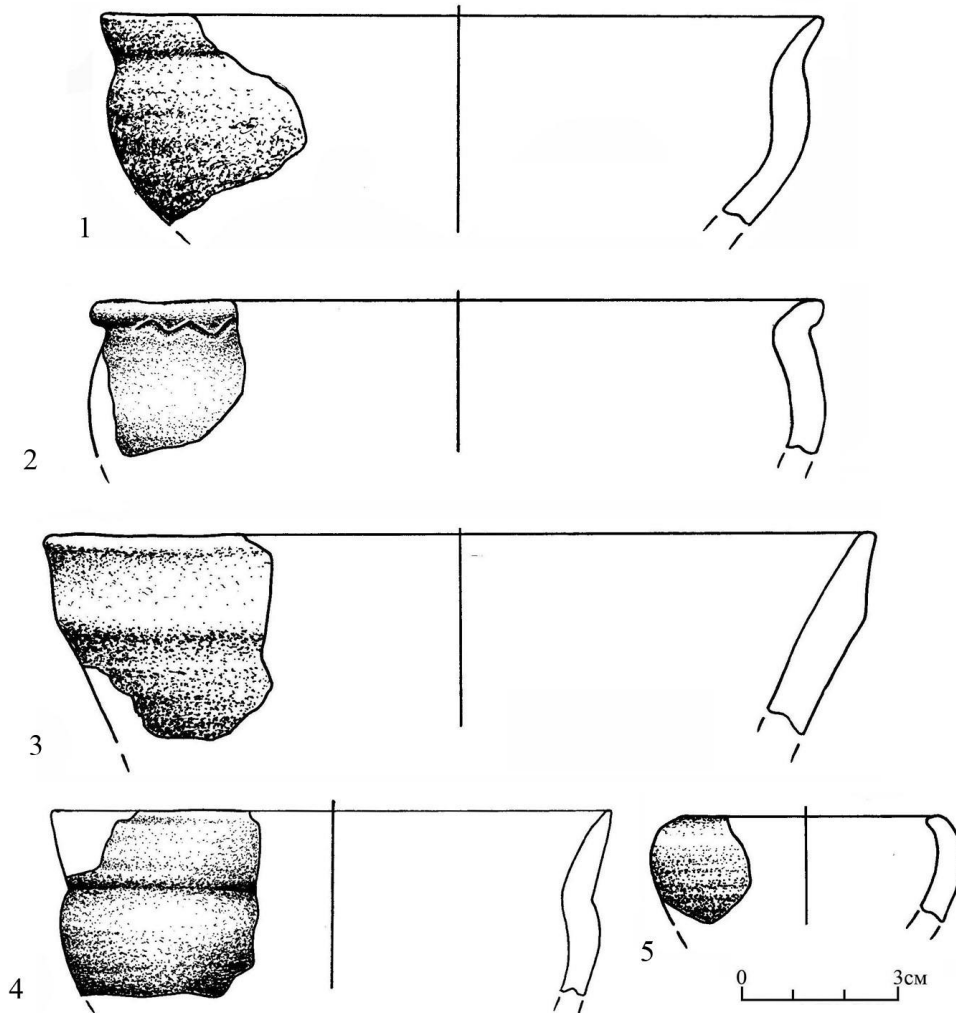

Рис. 8. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Миски.

дві робочі частини. Ще одне знаряддя виготовлене зі шматка скам'янілого дерева із заокругленими технікою пікетажу кінцями, можливо це був товкач.

Матеріали інших культур. Відзначимо, що поселенці Лисівки активно контактували зі своїми східними сусідами – трипільською культурою, до якої віднесено 41 фрагмент кераміки. Цей посуд виготовлений з добре відмученої глини, без домішок, поверхня буває заглаженою або маркою на дотик, охристого кольору. Серед

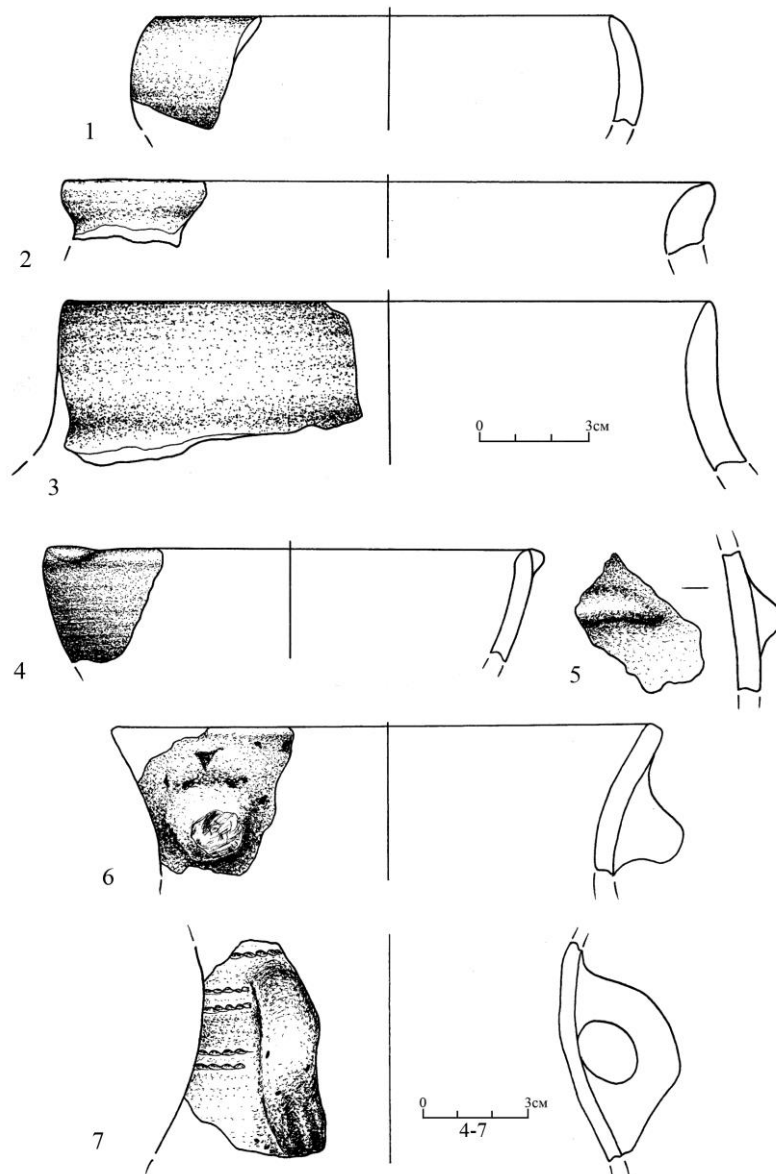

Рис. 9. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Фрагменти посуду: 1–3 – трипільська культура; 4, 5 – волино-люблінська культура; 6, 7 – межановіцька культура.

характерних предметів виділяються амфори з прямими вінцями, діаметром 20 см, які плавно переходять у роздуті стінки корпусу (рис. 9, 2, 3), миска сферичної форми, з діаметром гострих вінець 13 см (рис. 9, 1)

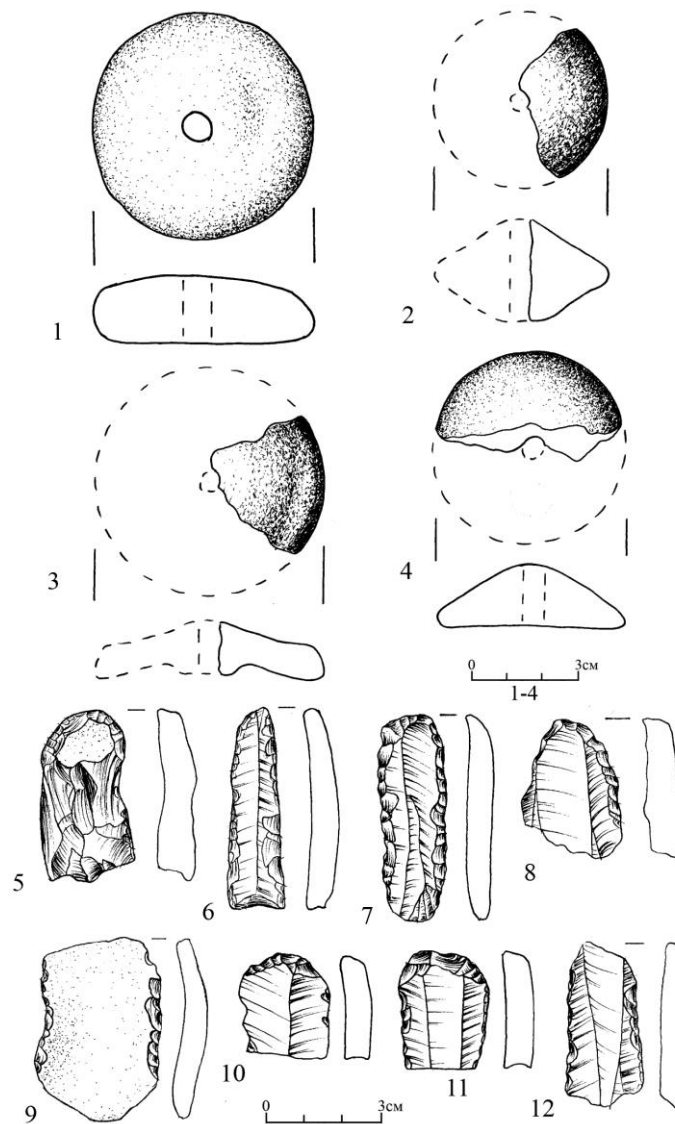

Рис. 10. Винники-Лисівка, 2016–2018 рр. Глиняні пряслиця (1–4) та вироби з кременю (5–12).

та деще, діаметром 12 см, зі сильно розхиленими стінками тулуба округлої форми.

Окрім кераміки КЛП, на поселенні знайдено уламки посуду волино-люблінської культури доби енеоліту та межановіцької доби бронзи. У

кількісному відношенні це окремі предмети, які можуть свідчити про короткотривале перебування представників цих культур на Лисівці. До волино-люблінської культури належить миска конічної форми, діаметром вінець 14 см, під яким сформований пластичний гудз (рис. 9, 4) та фрагмент стінки з подібною пластикою (рис. 9, 5).

Кераміка межановіцької культури чітко вирізняється технікою виготовлення із домішкою жорстви. Знайдено три стінки, фрагмент горщика з високими, помірно розхиленими вінцями, діаметром 16 см, під якими сформований масивний гудз-ухват (рис. 9, 6) та частину амфори, прикрашену шнуровим орнаментом із петельчастою ручкою (рис. 9, 7).

Радіовуглецеве датування. Серед скупчення обмазки з розкопу 2016 р. знайдено кілька кісток, одну з яких передано на аналіз до Познанської радіовуглецевої лабораторії. Отримані результати становлять – Poz-84778 4370±35 BP, для вірогідності 68,2 % це дає результат 3017–2922 BC, а для 95,4 % – 3090–2906 BC [Rybicka, Hawinskyj i in., 2017, гус. 12].

Датування стилістики кераміки. Виявлений посуд КЛП досить бідно орнаментований простими відтисками та пластичними мотивами. У цій збірці є небагато рис, характерних для класичних етапів південно-східної групи КЛП, більше домінують традиційні орнаменти східної групи [Hawinskyj, Pasterkiewicz, Rybicka, 2013]. Наявність великої кількості фляг, а також кубків із вухами *ansa lunata* може спричинити дискусію в питанні одночасовості поселення. На думку П. Влодарчака [Włodarczak, 2006, гус. 17], ці останні начиння становлять виразну рису південно-східної групи і мають тривалу хронологію, натомість фляги не використовували в лійчасто-баденських спільнотах, але наявні в пізніх колекціях східної групи [Rybicka, Hawinskyj, Biłas i in., 2017, s. 26]. На території Українського Прикарпаття КЛП майже не підпала під вплив баденської культури. Єдина кераміка з нав'язуванням як технології, так і стилістики до баденського кола, ідентифікована в Которинах на Дністрі [Hawinskyj, Pasterkiewicz, Rybicka, 2013, tabl. 29; Rybicka, 2015, fig. 5] і репрезентує там другу фазу заселення – кінець IV – початок III тисячоліття до н. е. Далекими впливами баденської культури в колекції пам'ятки Винники-Лисівка є гудзки на вухах і пружки у вигляді півмісяця. Попередньо колекцію з поселення Винники-Лисівка можна зіставити з другою фазою Зимне [Bronicki, Kadrow, Zakościelna, 2003; 2004; Броніцкі, Кадров, Закосьцельна, 2005; Włodarczak, 2006, s. 55].

Підсумки. В опрацюваннях кераміки КЛП з Которин [Hawinskyj, Pasterkiewicz, Rybicka, 2013], Зимного [Bronicki, Kadrow, Zakościelna, 2003; 2004; Броніцкі, Кадров, Закосьцельна, 2005], а також Раціборовіц

Колонії [Bronicki, Hander, 2008] підкреслено консерватизм її стилістики, який простежується також у Винниках-Лисівці. У районі Надбужанщини, зокрема, в Грудку-над-Бугом [Gumiński, 1989 s. 97–102; Zawisłak, 2013, s. 131–133] і в колекціях Зимного [Пелецишин, 2004, с. 142–144] виокремлено уламки кухонного посуду з рисами пізніх фаз етапу СІ ТК. У Винниках-Лисівці віднайдені уламки столових мисок ТК і амфори з короткою шийкою, які можна пов'язати з пізніми її етапами. Але тут абсолютно відсутні риси групи Гордінешті, найближче поселення якої виявлене на сусідній горі Жупан. Якщо приймати отриману радіовуглецеву дату, то можна стверджувати, що поселення Винники-Лисівка репрезентує найпізніший етап КЛП на Західній Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Броніцкі А., Кадров С., Закосьцельна А. “До питання про хронологічне співвідношення пізньої фази люблінсько-волинської культури та культури лійчастого посуду у світлі останніх досліджень в Зимному”. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині* 9 (2005): 217–247.
2. Гавінський А. М. “Поселення культури лійчастих кубків Винники-Лисівка”. *Na pograniczu kultury pucharów lejgowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 55–73. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 26).
3. Довгань П., Конопля В., Милян Т. “Поселення Винники-Лисівка в світлі нових досліджень”. *Наукові студії: Історико-краєзнавчий музей м. Винники*. Винники-Львів, 2008. 79–103.
4. Конопля В., Гавінський А. “Поселення культури лійчастого посуду Рудники в північно-східному Передкарпатті”. *Na pograniczu kultury pucharów lejgowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 37–54. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 26).
5. Пелецишин М. А. *Звіт про розвідувальні археологічні розкопки в м. Винники біля м. Львова*. Львів, 1963.
6. Пелецишин М. А. “Поселення культури лійчастого посуду біля с. Лежниця на Волині”. *Археологія* XX (1966): 146–155.
7. Пелецишин М. А. “Розкопки на горі Лисівка у Винниках”. *Наукові записки Львівського історичного музею* II–III (1994): 10–15.
8. Пелецишин М. А. “Проблеми історії трипільських поселень Західної Волині, межиріччя Західного Бугу та Дністра”. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка* CCXXXV (1998): 173–192.
9. Пелецишин М. А. *Енеолітичне поселення Зимне в Західній Волині*. Тернопіль, 2004.

10. Bronicki A., Hander E. "Wielokulturowe stanowisko 3 w Raciborowicach-Kolonii, pow. Chełmski". *Pradziejowe i wczesnośredniowieczne materiały z obniżenia Dubienki*. Lublin, 2008. 11–71.
11. Bronicki A., Kadrow S., Zakościelna A. "Radiocarbon Dating of the Neolithic Settlement in Zimne, Volhynia, in Light of the Chronology of the Lublin-Volhynia Culture and the South-Eastern Group of the Funnel Beaker Culture". *The Foundations of Radiocarbon Chronology of Cultures between The Vistula and Dnieper*. Poznań, 2003. 22–66. (*Baltic-Pontic Studies* 12).
12. Bronicki A., Kadrow S., Zakościelna A. "Uwagi na temat wzajemnych relacji chronologicznych późnej fazy kultury lubelsko-wołyńskiej oraz kultury pucharów lejkowatych z uwzględnieniem najnowszych wyników badań w Zimnie". *Przez pradzieje i wczesne średniowiecze. Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte piąte urodziny docenta doktora Jana Gurby*. Lublin, 2004. 101–125.
13. Diaczenko A., Król D., Kyrylenko A., Rybicka M., Warteletski D. *Nowomalin-Podobanka i Kurgany-Dubowa. Osiedla kultury trypolskiej na zachodnim Wołyniu*. Rzeszów, 2017.
14. Gumiński W. *Gródek Nadbyżny – osada kultury pucharów lejkowatych*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Łódź, 1989.
15. Hawinskyj A., Pasterkiewicz W., Rybicka M. "Kotoryny, rej. Żydacziw, stan. Grodzisko III. Osadnictwo z okresu neolitu". *Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon Kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Kraków, 2013. 167–283.
16. Kowalczyk J. "Osada kultury pucharów lejkowatych w miejsc. Gródek Nadbyżny, pow. Hrubieszów, w świetle badań 1954 roku". *Wiadomości Archeologiczne* XXIII/1 (1956): 23–48.
17. Król D., Rogoziński J., Rybicka M. "Cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych w Skołoszowie, stan. 7, woj. Podkarpackie". *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 13–38. (*Collectio Archaeologica Ressoviensis* 28).
18. Mazurek M., Okoński J., Rybicka M. "Studium przypadku. Obiekt 3834 z Rozborza, stan. 28, woj. Podkarpackie". *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 34 (2013): 119–128.
19. Rogoziński J. "Datowanie bezwzględne osadnictwa neolitycznego ze stanowiska 31 w miejscowości Skołoszów, pow. Jarosław, woj. podkarpackie". *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 39–54. (*Collectio Archaeologica Ressoviensis* 28).
20. Rybicka M. "Eastern peripheries of the Funnel Beaker Culture". *The Cucuteni-Tripillia Cultural Complex and its neighbours*. Lviv, 2015. 161–176.

21. Rybicka M. “Nowe dane w kwestii datowania kultury pucharów lejkowatych na Podgórzu Rzeszowskim”. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 37 (2016): 69–83.
22. Rybicka M., Hawinskyj A., Biłas N., Król D., Širbu G. “Wstępne informacje o badaniach nad kulturą pucharów lejkowatych w Winnikach, stanowisko Lisiwka koło Lwowa przeprowadzonych w 2016 roku”. *Освоєння простору: житло, поселення, регіон*. Винники-Жешів-Львів, 2017. 21–38. (*Наукові студії. Історико-краєзнавчий музей м. Винники* 10).
23. Rybicka M., Król D., Rogoziński J. “Pawłosiów, stan. 52, woj. podkarpackie. Osada kultury pucharów lejkowatych”. *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 67–256. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 28).
24. Włodarczak P. “Chronologia grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych w świetle dat radiowęglowych”. *Idea megalityczna w obrządku pogrzebowym kultury pucharów lejkowatych*. Lublin-Kraków, 2006. 27–66.
25. Zawiślak P. “Obiekty neolityczne ze stanowiska 1C w Gródku, pow. Hrubieszów (z badań w latach 1983–1985 Sławomira Jastrzębskiego)”. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 109–214. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 26).

REFERENCES

- Bronitski Andrzej, Kadrov Sławomir, Zakostsielna Anna. “Do pytania pro khronolohichne spivvidnoshennia piznioi fazy liublinsko-volynskoi kultury ta kultury liichastoho posudu u svitli ostannikh doslidzhen v Zymnomu”. *Materiały i doslidzhennia z arkheolohii Prykarpattia i Volyni* 9 (2005): 217–247. (in Ukrainian).
- Havinskyi Andriy. “Poselennia kultury liichastykh kybkiv Vynnyky-Lysivka”. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 55–73. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 26). (in Ukrainian).
- Dovhan Petro, Konoplia Vitaliy, Mylian Taras. “Poselennia Vynnyky-Lysivka v svitli novykh doslidzhen”. *Naukovi studii: Istoryko-kraieznavchyi muzei m. Vynnyky*. Vynnyky-Lviv, 2008. 79–103. (in Ukrainian).
- Konoplia Vitaliy, Havinskyi Andriy. “Poselennia kultury liichastoho posudu Rudnyky v pivnichno-skhidnomu Peredkarpatti”. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 37–54. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 26). (in Ukrainian).
- Peleshchyshyn Mykola. *Zvit pro rozviduvalni arkheolohichni rozkopky v m. Vynnyky bilia m. Lvova*. Lviv, 1963. (in Ukrainian).
- Peleshchyshyn Mykola. “Poselennia kultury liichastoho posudu bilia s. Lezhnytsi na Volyni”. *Arkheolohiia* XX (1966): 146–155. (in Ukrainian).

- Peleshchyshyn Mykola. “Rozkopky na hori Lysivka u Vynnykakh”. *Naukovi zapysky Lvivskoho istorychnoho muzeiu* II–III (1994): 10–15. (in Ukrainian).
- Peleshchyshyn Mykola. “Problemy istorii trypilskykh poselen Zakhidnoi Volyni, mezhyrichchia Zakhidnoho Buhu ta Dnistra”. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka* CCXXXV (1998): 173–192. (in Ukrainian).
- Peleshchyshyn Mykola. *Eneolitychne poselennia Zymne v Zakhidnii Volyni*. Ternopil, 2004. (in Ukrainian).
- Bronicki Andrzej, Hander E. “Wielokulturowe stanowisko 3 w Raciborowicach-Kolonii, pow. Chełmski”. *Pradziejowe i wczesnośredniowieczne materiały z obniżenia Dubienki*. Lublin, 2008. 11–71. (in Polish).
- Bronicki Andrzej, Kadrow Sławomir, Zakościelna Anna. “Radiocarbon Dating of the Neolithic Settlement in Zimne, Volhynia, in Light of the Chronology of the Lublin-Volhynia Culture and the South-Eastern Group of the Funnel Beaker Culture”. *The Foundations of Radiocarbon Chronology of Cultures between The Vistula and Dnieper*. Poznań, 2003. 22–66. (*Baltic-Pontic Studies* 12). (in English).
- Bronicki Andrzej, Kadrow Sławomir, Zakościelna Anna. “Uwagi na temat wzajemnych relacji chronologicznych późnej fazy kultury lubelsko-wołyńskiej oraz kultury pucharów lejkowatych z uwzględnieniem najnowszych wyników badań w Zimnie”. *Przez pradzieje i wczesne średniowiecze. Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte piąte urodziny docenta doktora Jana Gurby*. Lublin, 2004. 101–125. (in Polish).
- Diaczenko Aleksandr, Król Dariusz, Kyrylenko Aleksandr, Rybicka Małgorzata, Warteletski Dmytro. *Nowomalın-Podobanka i Kurgany-Dubowa. Osiedla kultury trypolskiej na zachodnim Wołyniu*. Rzeszów, 2017. (in Polish).
- Gumiński Witold. *Gródek Nadbyżny – osada kultury pucharów lejkowatych*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Łódź, 1989. (in Polish).
- Hawinskyj Andrij, Pasterkiewicz Wojciech, Rybicka Małgorzata. “Kotoryny, rej. Żydacziw, stan. Grodzisko III. Osadnictwo z okresu neolitu”. *Środowisko naturalne i człowiek nad Górnym Dniestrem – rejon Kotliny Halicko-Bukaczowskiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu*. Kraków, 2013. 167–283. (in Polish).
- Kowalczyk Jan. “Osada kultury pucharów lejkowatych w miejsc. Gródek Nadbyżny, pow. Hrubieszów, w świetle badań 1954 roku”. *Wiadomości Archeologiczne* XXIII/1 (1956): 23–48. (in Polish).
- Król Dariusz, Rogoziński Jakub, Rybicka Małgorzata. “Cmentarzysko kultury pucharów lejkowatych w Skołoszowie, stan. 7, woj. Podkarpackie”. *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 13–38. (*Collectio Archaeologica Ressoiviensis* 28). (in Polish).

- 56 Андрій ГАВІНСЬКИЙ, Наталія БІЛАС, Малгожата РИБИЦЬКА
ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2018. Випуск 22
- Mazurek Mirosław, Okoński Jerzy, Rybicka Małgorzata. “Studium przypadku. Obiekt 3834 z Rozborza, stan. 28, woj. Podkarpackie”. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 34 (2013): 119–128. (in Polish).
- Rogoziński Jakub. “Datowanie bezwzględne osadnictwa neolitycznego ze stanowiska 31 w miejscowości Skołoszów, pow. Jarosław, woj. podkarpackie”. *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 39–54. (*Collectio Archaeologica Ressoviensis* 28). (in Polish).
- Rybicka Małgorzata. “Eastern peripheries of the Funnel Beaker Culture”. *The Cucuteni-Tripillia Cultural Complex and its neighbours*. Lviv, 2015. 161–176. (in English).
- Rybicka Małgorzata. “Nowe dane w kwestii datowania kultury pucharów lejkowatych na Podgórzu Rzeszowskim”. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 37 (2016): 69–83. (in Polish).
- Rybicka Małgorzata, Hawinskyj Andrij, Biłas Natalia, Król Dariusz, Širbu Ghenadie. “Wstępne informacje o badaniach nad kulturą pucharów lejkowatych w Winnikach, stanowisko Lisiwka koło Lwowa przeprowadzonych w 2016 roku”. *Osvoiennia prostoru: zhytlo, poseлення, region*. Vynnyky-Rzeszów-Lviv, 2017. 21–38. (*Naukovi studii. Istoryko-kraieznavchy muzei m. Vynnyky* 10). (in Polish).
- Rybicka Małgorzata, Król Dariusz, Rogoziński Jakub. “Pawłosiów, stan. 52, woj. podkarpackie. Osada kultury pucharów lejkowatych”. *Wschodnie pogranicze grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych*. Rzeszów, 2014. 67–256. (*Collectio Archaeologica Ressoviensis* 28). (in Polish).
- Włodarczak Piotr. “Chronologia grupy południowo-wschodniej kultury pucharów lejkowatych w świetle dat radiowęglowych”. *Idea megalityczna w obrządku pogrzebowym kultury pucharów lejkowatych*. Lublin-Kraków, 2006. 27–66. (in Polish).
- Zawiślak Paweł. “Obiekty neolityczne ze stanowiska 1C w Gródku, pow. Hrubieszów (z badań w latach 1983–1985 Sławomira Jastrzębskiego)”. *Na pograniczu kultury pucharów lejkowatych i kultury trypolskiej*. Rzeszów, 2013. 109–214. (*Collectio Archaeologica Ressoviensis* 26). (in Polish).

Стаття: надійшла до редакції 20.02.2019
прийнята до друку 16.04.2019

**EXCAVATIONS OF THE SETTLEMENT OF FUNNELBEAKER CULTURE
VYNNYKY-LYSIVKA IN 2016–2018**

Andriy HAVINSKYI

*Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies
of National Academy of Sciences of Ukraine,*

Department of Archaeology,

24, Vynnychenka Str., Lviv, Ukraine, 79008,

e-mail: andrham@ukr.net

Natalia BILAS

Ivan Franko National University of Lviv,

Department of Archaeology and Special Historical Studies,

1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,

e-mail: nbilas@meta.ua

Małgorzata RYBICKA

University of Rzeszów,

Institute of Archaeology,

10, Moniuszki Str., Rzeszów, Poland, 35–015,

e-mail: mrybicka@ur.edu.pl

In the large territory occupied by Funnelbeaker culture (FBC), its southeastern border adjacent to the Trypillian culture (TC) plays an important role. With the emergence of a new data, there is a need to revise a number of theoretical bases for FBC at the southeastern border, in particular with regard to questions of dating and intercultural contacts. Outskirts of Vynnyky near Lviv, where the settlements of TC and FBC are localized on Zhupan and Lysivka Places, respectively, which were studied by M. Peleshchyn is an important area for the search for answers for issues mentioned above. The purpose of the article is to publish preliminary results of researches of Vynnyky-Lysivka settlement of FBC carried out in 2016–2018. Discovery of above-ground dwelling, from which only two burnt clay walls with imprints of twigs and traces of pillar-pits are remained, became the results of researches. We have analogies to such objects in Gródek nad Bugom, Zymne, Lezhnytsia in Volhynia; Rudnyky and Kotoryny in Sub-Carpathian region. Small amount of mobile material was found inside and around the structure. In one of the clusters of daub, bone was found. From it the date was obtained – Poz-84778 4370±35 BP, which for a probability of 95,4% gives an index of 3090–2906 BC. Such late period corresponds to some features of the style of obtained pottery (nodes on the ears of the pots, crescent-shaped arris), although most of them, both shapes of tableware and its ornamentation, have a fairly wide chronology characteristic for the southeastern group of FBC. Imports of Trypillian ceramics, including fragments of spherical bowls are later. At the same time they are not correspond to Gordinești group, settlement of which is located on the adjacent Zhupan Mountain. The previous

58 Андрій ГАВІНСЬКИЙ, Наталія БІЛАС, Малгожата РИБІЦЬКА
ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2018. Випуск 22
chronology of Vynnyky-Lysivka settlement can be compared with the second phase of
Zymne, which represents the latest manifestation of FBC in the territory of Western
Ukraine.

Keywords: Funnelbeaker culture, Trypillian culture, contacts, imports, dwelling,
daubing.